

Döden och skulden

Om skuldens betydelse för livet, döden och sorgen

Abstract

Denna uppsats handlar om skuldens betydelse för hur ett liv värderas. Ett värdigt liv är också ett liv som sörjs när det går förlorat. Vi utgår från två fall som illustrerar hur skulden konstrueras och fästs på två pojkar, Trayvon Martin och Ardiwan Samir. I och med att dessa två pojkar ansågs vara kriminella utestängdes de från offentligt sörjande.

Ardiwan Samir blev av Malmös kommunalordförande, Ilmar Reepalu definierad som skyldig när han fällde uttalandet om mordet på den 15 år gamla pojken med att våldet måste stoppas innan någon oskyldig dör. Alltså har den oskyldiga personen än så länge inte dött. Våldet blir inte allvarligt när det drabbar den skyldiga utan måste stoppas innan det drabbar den oskyldiga.

Trayvon Martin blev mördad i ett gated community när vakten, George Zimmerman betraktat den svart pojken som ”skum”. Vi undersöker i denna uppsats varför dessa två pojkar blir definierade som skyldiga och hur denna skuld omöjliggör att den dödas liv blir sörjt.

Föreliggande uppsats föreslår ett sätt att tänka kring hur denna sörjbarhet eller omöjligt sörjbara livet struktureras och skapas genom olika faktiska och imaginära gränsdragningar i tid och rum. I och med globaliseringen har tidigare gränser sammanfallit och nya byggts upp inom staden. Både arkitektoniskt och i medvetandet. Dessa gränser fungerar som avskiljare mellan ett föreställt *vi* och *dem*. Detta skapa i sin tur kategorier av skuld och oskuld. Kategorier som fungerar som hierarkiskt värderande av liv.

Nyckelord: Ardiwan Samir, Trayvon Martin, skuld, sörjbarhet, gränsdragningar

Antal ord: 9900

Innehållsförteckning

1 Skuldens politik.....	5
1.1 Vad och varför?.....	6
1.2 Hur?.....	6
1.3 Text om text.....	7
2 Gränsdragningar.....	8
2.1 Fel kropp, fel plats.....	8
2.2 ”Udda, avvikande och exotiskt”	10
2.3 Tiden och skulden.....	12
3 Det omöjliga offret.....	16
3.1 ”Den som dödar honom kommer inte att dömas för mord”.....	16
3.2 Om man är med i leken får man leken tåla	17
4 Vem kan vi sörja?.....	19
4.1 Sorgens hierarki.....	19
4.2 Inramningen av hotet.....	21
4.3 Antigone och den sörjda medborgaren.....	22
5 Sörjbarhetens kronologi.....	23
5.1 Hemsökelsen.....	23
6 Avslut.....	26
7 Referensförteckning	28
7.1 Litteratur	28
7.2 Elektroniska källor.....	28
7.3 Övriga.....	29

1 Skuldens politik

”När kommer oskyldiga människor att komma i vägen för de här kulorna också?”¹

Detta uttalande föll Iimar Reepalu dagarna efter att Ardiwan Samir, 15 år, skjutits till döds utanför en trappuppgång i Malmöstadsdelen Rosengård. Detta uttalande väckte en stor ilska hos oss då känslan som Reepalu tycks ge uttryck för är att detta liv inte är lika mycket värt som de ”oskyldiga” han refererar till i sitt uttalande. I uttalandet har det värsta än så länge inte hänt, det värsta händer när den oskyldiga individen träffas av kulorna, och Ardiwan Samir tillhör här inte de ”oskyldiga”.

Vi tycker att Reepalu formulerar en tydlig skillnad mellan den skyldiga och den icke-skyldiga medborgaren. På detta sätt ser vi att Ardiwan Samir skapas som den andre. Som någon utanför. Någon vars liv inte är lika värdefullt som den ”oskyldiga” medborgarens.

Sydsvenskan bad Reepalu om en kommentar angående hans uttalande om Ardiwan Samirs död, varpå Reepalu svarar:

– Jag vill inte relativisera mord. Men frågan är när en förlupen kula mitt i en folksamling ska träffa någon som bara går förbi. Det vore på något sätt det jävligaste av det jävligaste.²

Det ”jävligaste av det jävligaste” blir här den individ som oskyldigt befinner sig i allmänheten och blir träffad av kulorna. Dit hör inte Ardiwan Samir, 15 år gammal, in.

Två månader senare, kvällen den 26 februari 2012 befanns sig den 17 år gamle Trayvon Martin innanför muren av ett gated community i Florida. Den självutnämnde medborgargardisten, George Zimmerman hade sett Trayvon Martin inne i området och kontaktat polisen. Han hade informerat polisen att ”[d]en här killen ser skum ut”³ varpå polisen uppmanat Zimmerman att inte gå efter pojken, vilket Zimmerman ignorerade.

¹ *Sydsvenskan*, ”Jag vill inte relativisera mord”, 2012-01-05, Tillgänglig: <http://www.sydsvenskan.se/malmo/rdquojag-vill-inte-relativisera-mordrdquo/>, Hämtdatum 2012-04-12.

² *Sydsvenskan*, ”Jag vill inte relativisera mord”.

³ *Aftonbladet*, ”17-åringens död skakar hela USA”, tillgänglig: <http://www.aftonbladet.se/nyheter/article14572373.ab>, Hämtdatum 2012-04-13

Vad som sedan hände när Zimmerman mötte Martin är fortfarande oklart, men det vi vet är att Zimmerman dödade Martin. Zimmerman hävdade att han skjutit pojken i självförsvar och av den anledningen blev han inte häktad.⁴

Om Martin hotade Zimmerman eller ej är inte relevant i denna studie. Det som är relevant är den ögonblickliga tanken som Zimmerman får vid synen av den svarte pojken, med en uppdragen hoodie över huvudet. Zimmerman klassificerar Martin som ”skum”, och genom sitt utseende symboliserar Trayvon Martin för George Zimmerman att han inte hör hemma inom det inmurade området, varför?

Vi ser en likhet mellan Reepalus uttalande och dödsskjutningen av den 17-årige Trayvon Martin där George Zimmerman inte blir häktad.⁵ Det som Ilmar Reepalu verbaliserar och det han definierar i språk som skyldig/oskyldig materialiserar och verkställer Zimmerman i sin handling. Han förföljer och skjuter sedan Trayvon Martin som genom sitt utseende förutsätts vara skyldig. Dessutom väcks inte åtal mot George Zimmerman, just eftersom den svarte pojke han skjutit förutsätts vara en brottsling som hotat honom.

Genom Reepalus uttalande, och Zimmermans ögonblickliga respons klassificeras Samir och Martin som skyldiga. Vi anser att pojkarnas död inordnas under en skulddiskurs, där deras liv som politiskt sörjbara uteblir. De blir först politiska subjekt efter sin död, då deras död ofrivilligt får stå som symboler för det våldsamma Malmö och den amerikanska rasismen.

Detta är vår ingång i denna uppsats!

1.1 Vad och varför?

Vi vill föra en teoretisk diskussion för att förstå skulden som Trayvon Martin och Ardiwan Samir beläggs med. Dessutom vill vi diskutera de tankeprocesser som ligger bakom skyldigförklarandet och de möjliga (och omöjliga) konsekvenser det leder till.

Vi tror att denna tankestruktur, att ta vissa individers skuld för given, inte bara berövar dem deras människovärde utan även fördunklar andra möjliga förståelser av det våld pojkarna utsatts för. Den politiska diskussion som följde efter att mordet på Trayvon Martin lyfts fram som ett dåd med rasistiska förtecken är radikalt annorlunda än om vi ser den skjutne som en våldsam inkräktare och brottsling. Det kan tänkas leda till andra politiska konsekvenser och andra metoder för prevention såsom ökade polisiära insatser eller ökad övervakning av publika rum.

⁴ *Aftonbladet*, ”17-åringens död skakar hela USA”.

⁵ *Aftonbladet*, ”17-åringens död skakar hela USA”.

Om politik utformas för att bemöta presumtiva brottslingar ser den ut på ett radikalt annorlunda sätt än om den utformas för att förhindra rasism. Att en bevakningskamera motverkar klasskillnader är inte troligt.

Således är vår fråga till den uppsats: Hur kan vi förstå konstruktionen av pojkarnas skuld, och vad denna konstruktion får för konsekvenser?

1.2 Hur?

Vi läser och diskuterar politisk teori för att förstå de valda fallen. Vi kommer att använda händelserna parallellt med den teoretiska diskussionen, i ett slags växelverkan, för att tänka kring hur människor kategoriseras som skyldiga eller oskyldiga, vilket vi uppfattar som ett politiskt problematiskt.

Vi kommer att använda fallen som en språngbräda in i politisk teori. Men vi vill understryka att vi inte kommer lämna fallen under den teoretiska diskussionen utan vi kommer genom hela uppsatsen återvända till Samir och Martin.

I denna uppsats består intersubjektiviteten till stor del av att öppet redogöra och diskutera hur vi tolkar teoretikerna och kopplingen till fallen.

I uppsatsen skiljer vi mellan det ögonblickliga handlandet och det handlande som sker i efterhand. Med det ögonblickliga syftar vi på handlingar som sker i direkt eller nära anknytning (tidsmässigt) till händelserna. Bland annat Malmöpolisens uttalande i anknytning till Ardiwans död då de kommenterar offret i media, att han är tidigare känd av polisen. Ilmar Reepalus uttalande om att kulorna måste stoppas innan de träffar någon oskyldig, görs innan så mycket information om Ardiwan nått allmänheten. Den ögonblickliga responsen blir att Ardiwan är en del av Malmös kriminella värld.

Det ögonblickliga i fallet med Trayvon Martin är ögonblicket då George Zimmerman betraktar honom som ett hot och något som inte borde vara inom området. Det ögonblickliga blir i fallet med Martin även polisens respons att tro på George Zimmermans om att han handlade i självförsvar.

Det handlande som sker i efterhand syftar vi exempelvis på hur åtal väckts i efterhand mot George Zimmerman. Åtalet väcktes då det i efterhand blivit mängder av medial och politisk uppståndelse att Zimmerman i ögonblicket inte blev anklagad för brott.

1.3 Text om text

Eftersom denna uppsats har som syfte att diskutera och tänka politisk teori blir alla reflektioner om teoretikerna vår analys av deras texter. Av denna anledning

väger vi att inte ha en utförlig redovisning av teoretikerna här eller i ett enskilt avsnitt då vi dessutom anser att det lätt leder till tråkiga upprepningar. Dock anser vi att det är nödvändig med en väldigt kort presentation då vi tror att detta kommer underlätta läsningen. En djupare presentation kommer parallellt med diskussionen av teorierna och fallen

Denna uppsats handlar i många avseenden om människovärde och av den anledningen kommer vi till stor del använda oss av Judith Butlers diskussion om det sörjbara livet. Vi vill tänka på vilket sätt den icke sörjbara kan sammankopplas till den skyldiga. Denna teoretiska diskussion kopplar vi till stads-teori och gränsdragningar inom rum och tid. Dessa gränsdragningar diskuteras i anslutning till orientalism, postkolonialt färgad teori och skapandet av den andre.

Vi diskuterar även pojkarnas död ur ett mer rättsteoretiskt perspektiv och vilken politisk relevans pojkarna får, efter deras död som gengångare i samhällssamvetet.

2 Gränsdragningar

Nick Vaughan-Williams menar att gränsdragningar kan definieras och uppträda på många olika sätt. Alltså inte enbart som tänkta linjer mellan länder utan gränser uppträder även inom nationer, städer och samhällen. Inga gränser är av naturen givna utan är producerade, reproducerade och historiskt kontingenta.⁶ Uppfattningen om staters gränser producerar identiteter om medborgarskap vilket gör att medborgarens identitet skapas i relation till staten och medlemskapet där frågor om vem jag är och var jag hör hemma ställs.⁷ Vi vill applicera dessa identitetsskapande gränsdragningar på upplevda gränser inom staden och inom nationen.

2.1 Fel kropp, fel plats

I och med globaliseringen har världen trängt in i staden och gjort att murarna mellan städer och länder blivit omöjliga att upprätthålla, istället reses murar inom staden. De tidigare murarna hade funktionen att upprätthålla en känsla av identifikation och samhörighet mellan stadens invånare. Den andre blev någon utanför staden eller landet och framträdde i form av ett hot.⁸

Michael J. Shapiro menar att genom att världen har utvecklats till att existera i mikroform inom staden, lever nu den tredje världen inom den första världen. Det är mellan dessa delar inom staden som murarna har inrättats, både som faktisk arkitektur och som tankesystem.⁹

Området där Trayvon Martin blir mördad är omringat av en mur som skall skydda invånarna innanför mot det hotfulla som finns utanför. Genom denna mur har den första världen utformat en fästning som skall skydda vi:et från det hot som existerar utanför murarna.

Trayvon Martin symboliserar hur den tredje världen figurerar inom den första världen. Trayvon Martin definieras genom sitt afro-amerikanska utseende och sina kläder inte bara som tillhörande tredje världen utan också som underklassen. Shapiro menar att denna underklass måste överklassen skydda sig mot.

⁶ Nick Vaughan-Williams, *Border politics: the limits of sovereign power*, Edinburgh University Press, Edinburgh 2009, s. 1 och "The Shooting of Jean Charles de Menezes: New Border Politics?" 2007, s. 189-191

⁷ Vaughan-Williams, 2009, s. 3

⁸ Michael J Shapiro, *The time of the city: politics, philosophy and genre*, Routledge, London 2010, s. 49.

⁹ Shapiro, s. 49, s. 59 och s. 90.

Överklassen har privatiserat sin säkerhet och skapat en arkitektur som är utformad som en isolerad bubbla. Detta för att de inom bubblan ska skydda sig mot underklassen.¹⁰ Denna arkitektur och säkerhet kan bland annat ta sig uttryck som ett gated community som skyddas av en självutnämnd medborgargardist.

Shapiro diskuterar hur den första världen inom staden har byggt sig en isolerad säkerhet. Exempelvis känns det mer säkert att gå förbi ett lägenhetsområde där människor arkitektoniskt bygger en gräns runt omkring sig. Det känns absolut inte lika säkert att vid samma tidpunkt gå igenom en park där hemlösa tältar eftersom dessa personer uppträder som gående kroppar utanför isolationen, dessa kroppar tillhör den låga klassen och den tredje världen. I bilkulturens städer, där tillgängligheten till stadens utbud är avhängig bilen är fotgängaren något onormalt och avvikande. Detta skapar den gående kroppen som ett hot snarare än en medlem i samhället, menar Shapiro.¹¹

Trayvon Martin blir här ett exempel på hur den tredje världen betraktas som ett hot som måste utestängas från den första världen. När Trayvon Martin tränger genom fästningen befinner han sig på området som en gående kropp och ett hot som måste bort. I och med de rumsliga gränsdragningarna förutsätts Trayvon Martin vara skyldig. Han förutsätts vara en gärningsman och kan inte befinna sig inom muren utan att skulden fastnar på hans kropp. Den ögonblickliga responsen från George Zimmermans sida är att förfölja hotet.

Trayvon Martin överskrider inte bara de arkitektoniska murarna utan även de murar som konstruerats i medvetandet. Det gränsdragningar som upprättas i rummet genom inhägnader och murar sammanfaller med de gränsdragningar som har upprättats i Zimmermans mentala topografi över staden. Genom att murarna faktiskt står där reproduceras mentala gränsdragningar inom staden, vilket gör det möjligt att skapa en samhörighet inom den mentala och arkitektoniska muren. Den som inte tillhör denna gemenskap hör inte heller hemma på denna plats. Martin tillhör inte denna gemenskap. Zimmerman hade i sitt medvetande etablerat vem som tillhör gemenskapen inom muren. På detta sätt hade han även konstruerat faran som hotade dem inom det mentalt och faktiskt muromgärdade området.

Beroende på tillhörighet i staden (och på detta sätt världen) betraktas individers skuld på olika vis. Vi anser att den skuld som Ardiwan blir belagd med, av bland andra polisen, kan jämföras med dödsmisshandeln av den 16 år gamle Riccardo Campogiani som 2007 blev ihjälslagen på Kungsholmen av jämnåriga. Detta ledde till att Anton Abele, som var med på festen, startade Facebook-uppror och manifestationer mot gatuvåldet. Till dessa manifestationer väntades flertal rikspolitiker och lokala politiker delta för att visa sin sorg för Campogiani.¹²

¹⁰ Shapiro, s. 50.

¹¹ Shapiro s. 49.

¹² SvD, "Manifestation mot gatuvåldet", 2007-10-11, tillgänglig:

http://www.svd.se/nyheter/stockholm/manifestation-mot-gatuvaldet_383510.svd, hämtdatum: 2012-05-18.

Campogianis död blev i ögonblicket sorglig. Händelsen fick en otrolig politisk kraft. Ingen kan undgå att kommentera händelsen från polisen, politiker till skolungdommar. Det framgår att misshandeln av Riccardo Campogiani skedde vid en fest. Två grupper hamnade i bråk med varandra, i den ena gruppen befann sig Riccardo, båda grupperna slogs alltså med varandra. Men i både ögonblicket och i efterhand blir aldrig Riccardo definierad som skyldig till något. Hans död blir i ögonblicket en tragisk händelse. Han blir någon som vi i samhället borde skyddat. Detta i jämförelse med Ardiwans Samirs död, där det första som sker är att polisen etablerar en bild av en eventuell skuld från Samirs sida. Det anser vi alltså visar att beroende på stadens gränser blir offrets skuld olika.

2.2 ”Udda, avvikande och exotiskt”

Som vi redan diskuterat tränger världen in i staden och skapar en tredje värld inom den första världen. Genom att världen reproduceras som ett mikrokosmos inom staden sammanfaller stadsdelsgränser med upplevd nationell identitet. Den del i staden invånaren anses tillhöra styr på det sättet identitetskapandet och tillhörighetskänslan.

Identitetskapandet och samhörigheten som världen–inom–staden skapar ser vi i fallet med Ardiwan Samir. Det projiceras en bild av Rosengård som betraktas som något annat än Malmö, Rosengård blir udda och avvikande. Rosengård blir på detta sätt Orienten inom Malmö som speglar ett vi och ett föreställt den andre.

2.2.1 Orienten inom staden

”– Är det så att Malmö har blivit för Sverige vad Rosengård är för Malmö? Udda, avvikande och exotiskt”¹³ Orientalism, Edward Suids studie om det konstruerade Orienten, visar hur Orienten blir en spegel för Europa och som på detta sätt ”bidrar till att definiera Europa”¹⁴. Vi menar att den skapade Orienten, som Said ser att Europa applicerar på exempelvis länder i öst, går att finna inom landet och inom staden, i detta fall Malmö.

Orienten i Malmö blir Rosengård, och andra invandrartäta områden, som agerar som spegel gentemot en föreställning om det vanliga Malmö. Det Malmö som exempelvis innefattar Västra Hamnen, kulturliv och surdeg. Denna bild av det ljusa och moderna ställs mot en annan del av staden som kategoriseras utifrån

¹³ Sydsvenskan, ”Svårt för Malmö att slippa Chicago-stämpeln”, 2011-01-26, tillgänglig: <http://www.sydsvenskan.se/malmo/svart-for-malmo-att-slipa-chicago-stampeln/>, hämtdatum: 2012-05-09.

¹⁴ Edward W Said, Orientalism, [Ny utg.], Ordfront, Stockholm 2000, s. 63.

färgglad multikulturalism och barbariska våld. Glättig exotism förenas med föreställningar om förmodern våldsamhet.

I och med dödsskjutningen av Ardiwan blir han en del av Rosengård och dess våld. Ardiwan och hans liv blir det annorlunda, det som sammankopplas till ociviliserat beteende med kriminalitet och det gängvåld som är obegripligt för dem som lever inom den första världen, det vanliga Malmö. Rosengård blir en tacksam spegel mot det vanliga Malmö där den vanliga medborgaren befinner sig. Rosengård blir Orienten, det skapade andra.

Denna Orient blir något fundamentalt annorlunda och något som vi:et behöver för att känna sig civiliserade och ordnade. Bilden av den andres känslor blir nästan djuriska och något som inte går att behärska i det offentliga. Detta anser vi visar sig i media rapporteringen om Ardiwan Samirs begravning.

Vid denna begravning rapporterade varje stor kvällstidning hur pojkens pappa i förtvivlan slängde sig ner i sin dödes sons grav.¹⁵ Rapporteringen av detta visar ett sörjande som vi:et inte känner igen. Expressens beskrivning av händelsen var att utvecklingen gått från ”lugn och sansad” till mer och mer känsloladdad, som exempelvis ”kvinnor som bankade sig på bröstet”¹⁶. Den sorg som familjen uttrycker blir nästan djurisk och primitivt. Denna sorg är fundamentalt olik vi:ets sorgprocess där den andres agerande blir ett beteende som vi:et förundras över och betraktar på ett nästan antropologiskt vis.

När sedan kistan sänktes och började att täckas med jord menar reportern att det ”blev definitivt att 15-åringen var borta”¹⁷. Processen under begravningen har alltså gått från civiliserad till kalabalik där fadern, först nu, förstår att sonen är död och vägrar släppa taget, och av den anledningen befinner sig i graven. Detta medan kvinnorna står och skriker och slår sig på bröstet.

På något sätt blir deras sorg skildrat som något vulgärt och nästa lite obehagligt. Sorgarbetet från Samirs familjs sida blir något som inte ses som normalt, något som inte är en del i svenskens sorgarbete. Samirs familjs sorg blir en del av något orientaliskt. Deras sorg är udda och exotisk och alldeles för blottad.

Said menar att det västerländska tillvägagångssättet att hantera Orienten har varit att göra yttranden och formulerat synpunkter på dess utveckling och genom detta undervisat i hur Orienten ska utvecklas till det moderna västerlandet. Orienten är omogen och måste undervisas i att bli civiliserad.¹⁸ I samband med våldet i Malmö besökte justitieministern, Beatrice Ask, Rasmusgatan i Seved, (ett område i Malmö som betraktats som ett problemområde). Besöket varade i tio

¹⁵ *Expressen*, ”Pappa kastade sig ner i Ardiwans grav”, tillgänglig: <http://www.expressen.se/kvp/pappan-kastade-sig-ner-i-ardiwans-grav>, hämtdatum, 2012-05-17.

¹⁶ *Expressen* ”Pappa kasta sig ner i Ardiwans grav”.

¹⁷ *Expressen* ”Pappa kasta sig ner i Ardiwans grav”.

¹⁸ Said, s. 65.

minuter och det var den tid som justitieministern ansåg var tillräcklig för att skapa sig en bild av området som hon sedan ser sig legitimerad att uttala sig om.¹⁹

Som vi diskuterat tänks Rosengård som något annat än det vanliga Malmö. Det är det vanliga Malmö som blir den första världen och som måste skyddas mot den tredje världen där den skyldiga existerar. Uttalandet som Reepalu gör handlar om när kulorna träffar någon som tillhör första världen inom Malmö, när kulorna träffar någon oskyldig. ”När kommer oskyldiga människor att komma i vägen för de här kulorna också?”²⁰

Ardiwan blir sammankopplad med skulden beroende på vilken del av staden som han tillhör och på det sättet vilken värld han tillhör. Ardiwan Samir tillhör inte den samhörighet som betraktas som oskyldig. Samir tillhör istället den andre – hotet som alltid är skyldig, detta då Samir tillhör en del av staden där det förutsätts att gärningsmännen håller till.

Den järnväg som korsar Amiralsgatan och skär genom Malmö fungerar som arkitektonisk avgränsning. Längs samma linje följer en tänkt gräns mellan Västvärld och Orienten. Mellan civilisation och barbari. På den ena sida finns det vanliga Malmö, på den andra finns Rosengård, den andre. Där är invånarna kriminella och bor i extrem trångboddhet. Det har även av främlingsfientliga partier målats upp att Rosengård styrs av Sharialagar.²¹ Det är i denna konstruerade värld inom staden som Samir blir rumsligt definierad utifrån och på detta sätt inordnas Samirs död i gränsdragningen som den andre.

I Malmö blir osäkerheten synonymt med stadsdelar som Rosengård. Osäkerheten och faran blir på detta sätt något som sätts i karantän på ett behörigt avstånd, inte nödvändigtvis rumsligt utan mer mentalt. Vi är inte som dem. Det finns behov att osäkerheten existerar i karantän – där borta.

Genom att det upprättats en strikt gräns där det har producerats föreställningar om var våldet äger rum konstrueras även de olika rummens säkerhet alternativt osäkerhet. På detta sätt blir osäkerheten en spegel för säkerheten, och den upplevda säkerheten är i behov av en konstruerade osäkerheten för att känna sig just säker.

Rosengård blir nödvändigt för att få en känsla av trygghet i det vanliga Malmö. Kriminaliteten är där borta, där de bara skjuter på varandra. Rosengård produceras som det obehagliga, där invånarna har egna lagar och seder som inte kan överensstämja med den första världen, det som produceras som det mogna och civiliserade. Det är Rosengård som Ardiwan Samir blir tillhörande och därigenom blir han klassificerad som något annorlunda och en del i en annan kultur.

¹⁹ SvD, ”Ministerns tio minuter på Seved”, 2011-12-07, tillgänglig:
<http://www.sydsvenskan.se/malmo/ministerns-tio-minuter-pa-seved/>, hämtdatum: 2012-04-27.

²⁰ Sydsvenskan, ”Jag vill inte relativisera mord”.

²¹ Nyheter24, ”Sharialagar har tagit över Malmö”, 2009-02-22, tillgänglig:
<http://nyheter24.se/nyheter/inrikes/58146-sharialagar-har-tagit-over-malmo>, hämtdatum: 2012-05-09.

2.3 Tiden och skulden

Nick Vaughan-Williams visar hur suveränen upprättar tidsliga gränsdragningar i syfte att säkra statens gränser. I en kontext av "kriget mot terrorismen" motverkar suveränen säkerhetshot genom att föregripa det i tiden. Detta föregripande är mer radikalt än ett förebyggande. Man tar framtiden in i nuet snarare än att förebygga i nuet för framtiden. Vaughan-Williams illustrerar detta med dödsskjutningen av Jean Charles de Menezes i Londons tunnelbana och den skjut-för-att-döda-policy Londonpolisen handlade enligt.²²

Londonpolisen förklarade avrättningen av den oskyldige Jean Charles de Menezes, som sköts på en tunnelbanestation i södra London den 22:a juli 2005, som ett misstag. Detta placerade de Menezes död inom diskursen om misstag istället för "kriget mot terrorismen". Genom att placera de Menezes död inom en diskurs om misstag menar Nick Vaughan-Williams att fokus flyttas bort från de bakomliggande mekanismerna till avrättningen, vilka i de Menezes fall antas vara politiska.²³

Genom att acceptera diskursen om misstaget som en utgångspunkt varifrån de Menezes död reflekteras över blir det den suveräna maktens förklaring som blir giltig vilket underbygger möjligheten till kritik, alltså polisens uttalande om misstaget.²⁴ På samma sätt som Jean Charles de Menezes död hamnar inom diskursen om misstaget, placerar malmöpolisens och Ilmar Reepalus uttalande in Ardiwan Samirs död inom en diskurs om skuld, vilket i sin tur omöjliggör kritik gentemot polisen och politikerna som misslyckats att skydda Ardiwan eller på politisk väg förebygga sådant våld. Om Ardiwan Samir och Trayvon Martin ses som skyldiga, till vad brott som helst, verkar det som att de får skylla sig själva att de blivit mördade.

2.3.1 Föregripandets logik

Kan vi analysera Zimmermans handlande genom denna föregripandets logik som den är beskriven ovan? I det som framkommit i utredningen verkar George Zimmerman agera mot den potentiella skuld som klibbar på Trayvon Martins uppenbarelse, snarare än en förvisning om att pojken Martin redan var en gärningsman. Att pojken framträder som "skum" för Zimmerman räcker. Detta agerande ger en tidslig dimension av vad Vaughan-Williams kallar föregripande hos Zimmerman. Endast den möjlighet att Trayvon Martin skulle kunna bli en

²² Nick Vaughan-Williams, "The Shooting of Jean Charles de Menezes: New Border Politics?" i *Alternatives: Global, Local, Political*, 32, 2, pp. 177-195, Political Science Complete, 2007, s. 186-189

²³ Vaughan-Williams, "The Shooting of Jean Charles de Menezes: New Border Politics?", s. 178-179

²⁴ Vaughan-Williams, "The Shooting of Jean Charles de Menezes: New Border Politics?", s. 178-179

gärningsman får vakten att föregripa det hot han upplever. Detta slags föregripande verkar inte endast som förebyggande, det förorsakar och åstadkommer snarare händelsen.²⁵

Den paragraf i delstaten Floridas lagstiftning som åklagaren lutar sig mot när Zimmerman först undgår åtal som kallats "stand your ground" lyder:

A person is justified in using force, except deadly force, against another when and to the extent that the person reasonably believes that such conduct is necessary to defend himself or herself or another against the other's imminent use of unlawful force. However, a person is justified in the use of deadly force and does not have a duty to retreat if:

(1) He or she reasonably believes that such force is necessary to prevent imminent death or great bodily harm to himself or herself or another or to prevent the imminent commission of a forcible felony²⁶

Till och med i denna paragraf är detta föregripande tydligt inskrivet. Det räcker med en "rimlig tro" på att ett hot föreligger att den person som skulle skyddas från händelsen faktiskt orsakar den. Det är praktiker för att "säkra framtiden genom att föra den in i nuet"²⁷.

Detta radikala föregripande får förödande konsekvenser för den individ som kan kategoriseras som ett hot genom de rum-tidsliga gränsdragningar som upprättats i samhället och inom oss. Den kropp som fångas och läses som varandets inom dessa gränser i tiden, inom undantaget eller krisen, uppträder som ytterst sårbar. Den framstår som hotande för ett vi och därigenom möjlig att betrakta och behandla som skyldig.

Den kontext Ardiwan Samirs död uppträder inom är den sammanhållna berättelsen om Malmö-skjutningarna. Som denna berättelse presenterats i media förstärker det vår uppfattning om skjutningarna som ett i tiden avgränsat fenomen. Genom att våldsdåden anses utspelas inom en avgränsad tidsperiod, ett brott i tiden, uppfattas detta fenomen som en kris eller ett extremt undantagstillstånd. På så sätt har gränsdragningar i tiden upprättats, liknande den logik enligt vilket "kriget mot terrorismen" avgränsas i tiden, som Vaughan-Williams beskrivit. Gränser som skiljer normal tid från onormal. De händelser som låtit sig (de döda protesterar inte) omgärdas av dessa gränser blir i fallet med dåden i Malmö obönhörligen tolkade på ett och samma sätt. Minns den mediala diskussion kring skjutningarna som Peter Mangs nu står åtalad inför. Dessa tolkades som uppgörelser i den undre världen innan det uppdagades att polisen jagade en serieskytt. Just för att de drabbade de platser och de människor som anses kriminella.

De skjutningar som Ardiwan Samirs mord tolkas utifrån, denna i tiden tydligt avgränsade period, uppträder med en tydlig början, men kanske inte ett tydligt

²⁵ Vaughan-Williams, "The Shooting of Jean Charles de Menezes: New Border Politics?", s. 188

²⁶ 2011 Florida Statutes, ch.776 §776.012 Use of force in defence of person, tillgänglig: <http://www.flsenate.gov/Laws/Statutes/2011/Chapter0776/All>, hämtdatum: 2012-05-15. Vår kursivering.

²⁷ Vaughan-Williams, "The Shooting of Jean Charles de Menezes: New Border Politics?", s. 189

slut. Att denna uppfattade kris inte har ett tydligt slut medför att det undantagstillstånd man upplever förlängs. Undantagstillståndet uppmanar till direkt handling. Minns att Ilmar Reepalu frågar ”När kommer oskyldiga människor att komma i vägen för de här kulorna också?”. Uttalandet har en tydlig dubbel riktning mot framtiden. Dels värdemässigt - att de som verkligen räknas ännu inte har träffats - dels tycks han uppmana till handling. Innan ”det jävligaste av det jävligaste” sker måste våldet stoppas. Att Malmö-skjutningarna upplevs som en kris eller ett brott i tiden möjliggör den extremt dikotoma uppdelningen av ett samhälle som bestående av oskyldiga och skyldiga.

I denna upplevda kris blir Ardiwan Samirs död en del. Mordet inrättas inom de tidliga gränser vilka de andra morden är placerade. Detta sker genom bland annat Reepalus och Malmöpolisens uttalande. Polisen hävdade att Ardiwan Samir var känd av dem sedan tidigare och kopplas samman med tidigare gängkriminalitet.²⁸ Ett uttalande som sedan modifieras och förmjukas till polisens fördel.²⁹ Att han var känd av polisen, framkommer det, kan betyda litet vad som helst. Att polisen överhuvud gör sådana uttalanden bortförklaras med ett starkt tryck från både media och allmänheten.³⁰ Det kommer till sist att handla om allmänhetens behov att få känna att det som händer inte rör mig. Det är de andra som skjuter varandra. Ett behov som polisen mer än gärna verkar tillfredsställa. Men att upprätthålla denna gräns mellan ett vi och ett dem kräver att den drabbades sörjbarhet offras. Och därigenom offras dessutom den dödes mänsklighet.

I och med att Ardiwan Samirs död blir en del i narrativet, berättelsen om våldets Malmö, möjliggörs ett skuldbeläggande. Våldet uppfattas som interna uppgörelser i kriminella kretsar; att alla våldsbrott i Malmö tillhör samma morbida kriminaldrama. Ett drama där offer samtidigt är förövare. Detta istället för att främst se Ardiwan Samir som ett mördat barn. Ett barn vars liv som inte kan sörjas och därigenom berövat på värde.

²⁸ *Aftonbladet*, ”Ingen hörde dödsskotten”, 2012-01-02, tillgänglig: <http://www.aftonbladet.se/nyheter/article14154063.ab>, hämtdatum: 2012-05-15.

²⁹ *SVT*, ”Malmöpolisen”, avsnitt 2, 2012-05-01.

³⁰ *SVT*, ”Malmöpolisen”, avsnitt 2, 2012-05-01.

3 Det omöjliga offret

Giorgio Agamben diskuterar begreppet homo sacer som figurerar inom den romerska rätten. Detta begrepp innefattade en person som utan juridiska konsekvenser kunde dödas men inte offras. Denna person hade av folket anklagats för ett brott, och den skyldiga personens liv blev genom detta värdelöst. Detta då den som dödar den skyldiga inte kommer att dömas för mord då den skyldigas liv inte antogs vara ett liv som hade tagits.³¹ Denna person levde det nakna livet.³²

3.1 ”Den som dödar honom kommer inte att dömas för mord”³³

Som vi skrivit ovan kan en homo sacer dödas utan konsekvenser, samtidigt som den inte får offras.³⁴ Vi tolkar Agambens diskussion om homo sacer som att denna överhuvudtaget inte blev möjlig att offra eftersom själva offrandet skapar större betydelse för döden, offrandet gör att döden blir meningsfull. Då en homo sacer död inte kan vara meningsfull blir det alltså omöjligt att offra en person som innefattas av detta begrepp. På detta sätt blir en homo sacer inget annat än bara död. Alltså att döden inte får någon sorg eller någon värdering.

Vi menar att det ovanstående hjälper oss att förstå Samirs och Martins död och hur de kan sammankopplas till homo sacer. Deras död blir i ögonblicket politiskt meningslös då de blir definierade som skyldiga och på så sätt inte blir sörjda. Genom att de blev definierade som skyldiga uteblev den direkta offentliga och politiska sorgen. Den person som innefattades av begreppet, homo sacer var den kriminella, ”[h]omo sacer är den som av folket har anklagats för ett brott”³⁵. Den kriminellas liv blev alltså genom lag inte lika mycket värt i jämförelse med den oskyldigas liv. Denna homo sacer kan dödas och det är ingenting som vi sörjer, och på så vis blir den kriminellas död meningslös eftersom den är en homo sacer. Detta anser vi i finns den omedelbara följderna av pojkarnas död.

Allmänhetens sorg för Samirs död finns inte innan fakta framkommit att han inte var en del av den undre kriminella världen i Malmö. Han var en sådan som

³¹ Giorgio Agamben, *Homo sacer: den suveräna makten och det nakna livet*, Daidalos, Göteborg 2010, s. 124.

³² Agamben, s. 21.

³³ Agamben, s. 83.

³⁴ Agamben, s. 124.

³⁵ Agamben, s. 83, fotnot 1.

”folket har anklagat för ett brott”³⁶. I ögonblicket blir Ardiwan en homo sacer. Detta menar vi kan ses utifrån Reepalus uttalande. Genom klassificeringen av Samir som skyldig blev hans liv berövad på mening, och hans liv blev betraktat som det nakna livet.

Både Trayvon Martin och Ardiwan Samir blir i ögonblicket vid deras död definierade som skyldiga. Detta menar vi får konsekvensen att deras liv, i ögonblicket vid deras död, likställs med homo sacer och det nakna livet. Detta i sin tur får effekten att pojkarna inte får direkt upprättelse. De är fortfarande kategoriserade som skyldiga. Alltså att Ilmar Reepalu uttalar sig om att Ardiwans död inte är det ”jävligaste av det jävligaste”. Samt att George Zimmerman utan juridisk konsekvens kunde döda Trayvon Martin.

Samirs och Martins skuldförklaring i det direkta ögonblicket kan jämföras med Riccardo Campogianis död på Kungsholmen. Campogianis, som inte blir likställd med kriminalitet, skapar en allmän sorg i direkt anknytning till mordet och händelsen ses som en tragisk affekt av ett gatuvåld bland ungdomar som måste stoppas.

3.2 Om man är med i leken får man leken tåla

Som vi redan diskuterat anser vi att genom malmöpolisens uttalande om att Ardiwan var känd av polisen sedan tidigare, samt Ilmar Reepalus uttalade, blir Ardiwan en del av Malmös kriminalitet. Genom att Ardiwan blir sammankopplad med denna kriminalitet blir han tillhörande en annan värld. I världen bestående av gäng. Här har offret slutat existera då båda parterna är lika involverad.

I och med det ovanstående uteblir alltså sorgen för Samirs död. Detta då båda parter, Samir och hans mördare, blir en del av leken. Och om man är med i leken får man leken tåla. Detta i sin tur medför att mord blir istället uppgörelser i den under världen, där offret inte existerar.

Eftersom en kriminells död inte uppfattas som att någon blivit ett offer, blir den kriminelles död trivial. Det allvarliga är inte att de kriminella dödar varandra, det allvarliga sker den dagen våldet skadar de oskyldiga, de vars liv är värdefulla. ”När kommer oskyldiga människor att komma i vägen för de här kulorna också?”. Ardiwans liv var inte det sörjbara då han i ögonblicket likställs med skuld. På detta sätt blir hans död inte det ”jävligaste av det jävligaste”.

Vi menar att Ardiwan Samir innefattas av begreppet homo sacer då hans liv i ögonblicket vid hans död blir konstruerat som icke värt och på detta sätt blir hans död inget annat än bara död. Han blir den kriminella som lever det nakna livet. Trayvon Martin innefattas även han av begreppet. Detta då han blir dödad av någon som i direkt anknytning inte får någon rättslig konsekvens.

³⁶ Agamben, s. 83, fotnot 1

Trayvon Martin blir även han den skyldiga, han blir någon som George Zimmerman måste skydda sig mot. Det hot Martin utgör blir så pass stort att döden blir den enda möjliga utvägen. I ögonblicket efter mordet på Trayvon Martin slipper Zimmerman undan åtal. Detta anser vi är betydande då det blir George Zimmerman skyddad. Vi kan inte veta vad som hände natten då Martin blev dödad, vilket inte heller exempelvis polisen vet. Men i ögonblicket blev Trayvon Martin definierad som skyldig, både av polisen och av Zimmerman.

Polisen konstruerade Zimmermans liv inom gränsen för den oskyldiga, den vars liv är värt att skydda. Som vi redan diskuterat skedde mordet på Martin i delstaten Florida där lagstiftningen "stand your ground" gäller. Som vi beskrev i avsnittet "Tiden och skulden" har denna lagstiftning som syfte att värna om självförsvaret. Lagen legitimerar att en person inte måste fly utan istället försvara sig med våld. Om en person känner att det egna livet är i fara eller känner fara inför allvarliga kroppsliga skador legitimeras ett självförsvar med dödlig utgång. Detta betyder att en persons subjektiva bedömning legitimerar mörd.

Dokument från mordnatten har av Floridas polis offentliggjorts. I dessa dokument uppvisar Zimmerman skador på huvudet som styrker att han har varit delaktig i ett slagsmål. Det som däremot inte framkommer i dokumenten är vem det var som använde sig av självförsvar, Martin eller Zimmerman. Trayvon Martin var på väg hem efter att han köpt godis och blir förföljd av en beväpnad man.³⁷ Varför är det omöjligt att det var Martin som använde självförsvar?

I och med Trayvon Martins utseende och att han befann sig på en plats där hans kropp överträder det avgränsade område där han inte borde befinna sig blir Zimmermans självförsvarsanspråk betrott. Polisens direkta respons på händelsen var att tro på Zimmermans version. Genom polisens beslut blir det självklart att Martin var skyldig till ett brott.

³⁷ *Aftonbladet*, "Trayvon sköts i hjärtat på nära håll" 2012-05-18, tillgänglig: <http://www.aftonbladet.se/nyheter/article14844551.ab>, hämtdatum: 2012-05-18.

4 Vem kan vi sörja?

Judith Butler för en teoretisk diskussion om människans värde i essän *Våld, sörjande, politik*. Butler ställer bland annat tre frågor: Vem räknas som människa? Vems liv räknas som liv? Vad utgör ett sörjbart liv?³⁸

Butler menar att livets ”framträdande och upprätthållande” är beroende av dess sörjbarhet.³⁹ Förutsättningen för att ett liv upplevs som sörjbart är enligt Butler ”tanken 'om att detta kommer att bli ett liv som kommer att ha blivit lev't’”.⁴⁰ Utan sorgen finns inget liv, dock något levande men som uppfattas som något annat än ett liv.

4.1 Sorgens hierarki

Judith Butler menar att sorgen för det förlorade livet är hierarkiskt rangordnad. Denna sorgens hierarki får som konsekvens att de liv som är möjliga att sörja betraktas som liv i en högre mening jämfört med de liv som inte kan sörjas.⁴¹

Butler diskuterar den amerikanske journalisten Daniel Pearl's död i Afghanistan. Pearl's död frambringade mängder av känslor i USA och han blev mänskliggjord och möjlig att känna likhet med. Journalisten var, som vit amerikan, lätt att identifiera sig med. Han kunde, som Butler uttrycker det, varit hennes kusin eller bror. Denna familjära liknelse av offret gör det lätt att humanisera individen och hans död blir därigenom möjligt att sörja.⁴² Om möjligheten till sorg omintetgörs medför det att liv kan betraktas som mindre levande och därmed ytterst osäkra. De liv vilka däremot upplevs som närmare ett vi skyddas, säkras och sörjs när de går förlorade.

Pearl befinner sig högt upp på sörjandets hierarki vilket exempelvis inte de civila offer i Afghanistan gör. Butler menar att det är inte de palestinska offren eller de döda afghanerna som kommer hamna i tidningarna. Det är inte dessa liv vi sörjer ty dessa tillhör kategorin den andre.⁴³ De tillhör till och med fienden.

³⁸ Judith Butler, *Osäkra liv - sörjandets och våldets makt*, Tankekraft, Hägersten, 2011, s. 38.

³⁹ Judith Butler, *Krigets ramar - när är livet sörjbart?*, Tankekraft, Stockholm, 2009 s. 24.

⁴⁰ Butler, *Krigets ramar*, s. 24-25.

⁴¹ Butler, *Osäkra liv*, s. 48.

⁴² Butler, *Osäkra liv*, s. 52.

⁴³ Butler, *Osäkra liv*, s. 52.

Beroende på igenkännandet påverkas sörjbarheten då den andre inte får samma sorg.

På samma sätt som Butler ser en sorgens hierarki på den internationella arenan ser vi den på det nationella planet och inom staden. Som vi redan tagit upp i diskussionen om Shapiros teori om världen inom staden, existerar världen i mikroformat inom just staden. De gränser som tidigare fanns mellan städer och länder finns nu inom staden och nationen. Detta anser vi medför att den diskussion som Butler för om sorgen gentemot den andre inom den internationella politiken även kan ses på den nationella nivån då utvecklingen bland annat har skapat gränsdragningar i medvetandet som skapar och kategoriserar den andre.

Om detta kopplas till Samir och Martin finns inte pojkarnas liv som faktiskt levda liv, då sorgen för dem uteblir. Båda pojkarna blir sammankopplade med kriminalitet. Som vi tidigare diskuterat skapar denna kriminalitet en skuld vilka konsekvenser blir att sorgen för deras liv uteblir. I Samirs fall blir hans död inte det värsta som kan ske, hans död blir inte ”det jävligaste av det jävligaste”. I fallet med Martin blir han dödad i ett avgränsat område där George Zimmermans gränsdragningar i medvetandet har definierat Martin som ”skum”, som skyldig.

Vi ser alltså att sorgens hierarki även kan operera inom nationens gränser. När en skyldig individ dör blir denne genom sin förmodade skuld inte möjlig att sörja; enligt Butlers definition alltså inte ett fullvärdigt liv. Genom att Reepalu implicit uttrycker pojkens skuld omöjliggörs ett sörjande över Ardiwans liv. Efter sin död blir det svårt för den skyldiga att transcendera den ram av skuld som blivit påtvingad denne i dödsögonblicket. Den döda är fast i de stereotyper vilka förknippas med det liv som inte är sörjbart. Trayvon Martins skuld klibbar fast vid honom i ögonblicket han ställs mot Zimmerman i det område han egenmäktigt utsetts att skydda. Denna omedelbara skuldförklaring leder till Trayvon Martins död, det liv som genom sin osörjbarhet inte ska skyddas, och det skydd Zimmerman får från samhället genom att han blir friad. Hans oskuld förutsätts.

Judith Butler menar att den ojämlika fördelningen av sörjbarhet mellan befolkningsgrupper får konsekvenser för hur och om vi känner politiskt betydelsefulla känslor.⁴⁴ Döden blir antingen offentligt begråten eller omöjlig att identifiera sig med. Butler pekar med detta på västvärldens likgiltighet inför förlorade människoliv hos grupper vilka kategoriseras utifrån föreställningar om de andra. Men för Butler kan sörjandet alltså även bli ett verktyg för identifiering och politisk handling:

Att sörja, och att göra själva sorgen till en politisk resurs, innebär inte att resignera till passivitet. Snarare kan det ses som en långsam process varigenom vi utvecklar ett sätt att identifiera oss med själva lidandet.⁴⁵

⁴⁴ Butler, *Krigets ramar*, s. 32.

⁴⁵ Butler, *Osäkra liv*, s. 47.

Under denna förutsättning kan vi kritiskt granska och motsätta oss de omständigheter som gör att vissa mänskliga liv är mer sårbara än andra, och att vissa mänskliga liv följaktligen är mer sörjbara än andra.⁴⁶

De skyldigas liv kan inte sörjas och det politiska känslolivet går i riktning mot hat och ilska. De uppmaningar som hörs om hårdare tag och ökade polisiära insatser är en följd av sådana affekter. De politiska känslor som uppstår till följd av den oskyldigas död är diametralt annorlunda. Den omedelbara följden blir fackeltåg, offentlig sorg och antivålds-demonstrationer.

4.2 Inramningen av hotet

Enligt Butler befinner vi oss i ett tankemönster uppbyggt på tolkningsramar, ramen styr implicit tolkningen av bilden och begränsar möjliga kommentarer och förståelsen av bilden. ”Om man är inramad, då är en ram konstruerad runt ens gärning så att ens status som skyldig blir åskådarens oundvikliga slutsats”.⁴⁷ Denna ram är inte konstant utan ändras i olika kontexter, exempelvis krig. Butler använder sig av hotet som ett exempel på en inramning där ett redan definierat dem hamnar inom en ram som det hotfulla, medan vi:et eller jaget fruktar för sina liv. Beträktandet av sörjbarheten av livet är enligt Butler sammankopplat till likheter med vårt eget, exempelvis religion eller nationell tillhörighet.⁴⁸ Hotet blir alltså synonymt med den befolkningsgrupp som ramats in som ett hot, exempelvis den befolkningsgrupp som tror på islam.

Vi menar att ramar av hotfullhet omger även de som uppfattas som de andra inom staden eller nationen. Genom att globaliseringen raserat murarna mot omvärlden har de rests inom den tidigare föreställt sammanhållna gemenskapen. Den andre som befinner sig på fel sida av dessa imaginära (dock ibland manifesta) murar blir oundvikligen hotfull för vi:et.

Ramen som klassar in vi och den andre skapar dessutom en känsla samhörighet hos vi:et. Hotet som den andre utgör, skapar uppfattningar om att vi:ets liv är i fara vilket enar gemenskapen. I denna tankestruktur uppfattas den andre inte längre som liv utan enbart ett hot. En fruktan som i sin tur legitimerar självförsvaret och den andre slutar att existera som ett liv utan enbart som något hotande.⁴⁹

I det ögonblick Trayvon kategoriseras som ett hot upphör han att existera som liv för Zimmerman. Trayvon blir ett hot genom att Zimmerman upplever att han tillhör en annanhet. Genom denna process av identifiering reagerar Zimmerman

⁴⁶ Butler, *Osäkra liv*, s. 47.

⁴⁷ Butler, *Krigets ramar*, s. 19.

⁴⁸ Butler, *Krigets ramar*, s. 48.

⁴⁹ Butler, *Krigets ramar*, s. 49.

på hotet med dess förintande. På samma sätt förminskas Ardiwan Samirs död från att ha varit ett liv-som-blivit-levt till ett allmänt-något-inte-längre-levande. Han ramas in som tillhörandes en grupp som hotar de oskyldiga i samhället. Att Ardiwan var ett barn med fritidsintressen, familj och kärlek blir genom denna inramning omöjlig att förstå. Identifikationen fungerar enbart som förstärkande känslan av vi:et och de andra; de skyldiga och på förhand dömda avlägsnas än mer.

Enligt Butler går detta inramningssystem att återfinna i synen på islam som exempelvis barbarisk och ickemodern.⁵⁰ Detta kan vi koppla till att killar i förorten med arabiska namn blir påklustrade en konstruerad arabiskhet som förknippas med bland annat islam. Denna internorient får stå som bild till det vi inte är: våldsamma, omoderna och dessutom troligtvis skyldiga till något brott. Inför dödandet av de individer som ramats in som skyldiga eller tillhörandes de andra känner vi (väst) inte samma förlust eller sorg över.

4.3 Antigone och den sörjda medborgaren

Enligt Butlers Hegelläsning är den som agerat mot lagen inte längre en individ. Eftersom individualiteten enbart uppstår i relation till ett samhälle reduceras brottslingen till ”en överklig skugga”⁵¹ eftersom brottet bryter mot samhällets sedlighet.⁵² I Hegels läsning av Sofokles drama kan Antigone inte begrava och offentligt sörja sin bror eftersom han förverkat sin individualitet och sitt medborgarskap. På samma sätt utesluter Malmös Kreon döde Ardiwan Samir ur samhällets gemenskap genom att rama in honom som skyldig. Zimmerman agerar även han som suverän över liv och död genom att Trayvon Martin inte kan vara medlem i gemenskapen. Martin är denna ”överklig skugga”⁵³ som hotar.

Samtidigt som Ardiwans liv förlorar sin sörjbarhet förlorar han sitt medborgarskap och sin tillhörighet till samhället. Som Judith Butler påpekar i sin läsning av Hegel, förloras medborgarskapet genom det begångna brottet och skulden.⁵⁴ Skulden och brottet mot samhället gör dessutom individen inte längre offentligt sörjbar. Det blir rent av omöjligt för Antigone att sörja och begrava Polyneikes eftersom han brutit mot lagen i polis. Butler tolkar Sofokles tragedi som representerandes separationen mellan släktskap och stat.⁵⁵ Det privata och det offentliga. Krocken mellan två motsatta logiker som ger dramat dess egenskap av tragedi, just för att de är omöjliga att sammanföra.

⁵⁰ Butler, *Krigets ramar*, s. 24.

⁵¹ Judith Butler, *Antigone's Claim - kinship between life and death*, Columbia Univ. Press, New York, 2000 s. 31

⁵² Butler, *Antigone's Claim*, s. 31

⁵³ Butler, *Antigone's Claim*, s. 31

⁵⁴ Butler, *Antigone's Claim*, s. 31

⁵⁵ Butler, *Antigone's Claim*, s. 5

Genom utestängandet från statens gemenskap hör sörjbarheten och möjligheten att vara politiskt subjekt således samman. Den individ som inte är medborgare och därför lever utanför gemenskapen är samtidigt inte möjlig att sörja. Det är bara medborgaren, medlemmen i vi:et, som kan sörjas. Den andre, den döde brottslingen, förblir anonym, utan namn eller personligheter, genom att bara vara en siffra följt av ett ”-åringen” och kan då inte få vårt erkännande och vår sorg.

5 Sörjbarhetens kronologi

När blir Ardiwan Samirs och Treyvon Martins liv sörjbara? Det är uppenbart att direkt efter deras död, var de inte möjliga att sörja offentligt eftersom de ansågs vara skyldiga till något. De ansågs åtminstone vara potentiella gärningsmän. Levde de, enligt Butlers ontologi, någonsin i samhällets medvetande som sörjbara liv? Eller var de, vad Judith Butler kallar ”liv som aldrig kommer att ha blivit levtt”⁵⁶ även innan de var döda? Ett osörjbart liv är enligt denna definition ett liv ”som inte kan bli begråtet eftersom det aldrig har levtt”⁵⁷. Trayvon Martins och Ardiwan Samirs liv kan kanske sägas vara sådana liv som blev betraktade som icke levande liv. Inte på det sätt att deras existens förnekades, men den erkändes inte som likvärdig andra existenser vilka är sörjbara. De båda pojkarna tillhörde inte en föreställning om ett vi och ett dem. Deras annanhet definierade deras existenser.

5.1 Hemsökelsen

Men en tid efter de två morderna hölls olika manifestationer till deras minne. I pojken Samirs fall i anslutning till en manifestation mot våldet i Malmö och i Treyvon Martins fall som en antirasistisk demonstration.⁵⁸ I den stunden sker något med pojkarna. Den upprättade gränsen mellan ett vi och ett dem visar sig i den offentliga sorgen i sin oerhörda instabilitet. Det blir inte möjligt eller ens önskvärt att Ardiwan Samir och Trayvon Martin fortsätter uppfattas som tillhörandes något annat.

Det andra de ansågs tillhöra var en grupp med kriminella, våldsamma och arbetslösa samhällsplågor. Från att ha tillhört en kategori i samhället som framställs som ett hot kan de efter sin död tas in i gemenskapen.

Vi vill mena att detta fenomen, pojkarnas död och återuppståndelse⁵⁹, kan tänkas utifrån begreppet om gengångaren och hemsökelsen. Jaques Derrida

⁵⁶ Butler, *Krigets ramar*, s. 25

⁵⁷ Butler, *Krigets ramar*, s. 45

⁵⁸ SvD, ”Marsch för Trayvon Martin”, 2012-04-01, tillgänglig: http://www.svd.se/nyheter/utrikes/marsch-for-trayvon-martin_6968177.svd, och *Sydsvenskan*, ”Ny manifestation på Gustav”, 2012-01-07, tillgänglig: <http://www.sydsvenskan.se/malmo/ny-manifestation-pa-gustav/>, hämtdatum: 2012-05-16

⁵⁹ Återuppståndelse ska här förstås som något som sker i upprättelsen och i manifestationerna. De återvänder på ett sätt till oss efter sin död.

presenterar tanken om en hemsökelsen ontologi (hantologie) eller ”spektralitet” som består av fenomen (marxismen, Hegel eller andra ”döda” ting) som är ständig upprepande och återkommande som inte kan kontrolleras eftersom det ”börjar genom att komma tillbaka”.⁶⁰ Spöket för Derrida är inte något faktiskt närvarande utan symboliserar en relation till något som inte längre eller ännu inte är. På så sätt är spöket något som skapas i ett uteslutande. Uteslutningen och skapandet av spöket sker i ett upprättande av ett vi, en gemenskap eller en gemensam identitet.⁶¹ Spöket närvarar således hos oss som varandes uteslutet, lysande med sin frånvaro. För att ett vi ska vara meningsfullt måste det finnas ett dem, antingen i tiden eller i rummet. Ett spöke kan på så vis representera ett uteslutet annat i tiden.

Eftersom Trayvon Martin och Ardiwan Samir tillhörde de andra i staden, de som vi:et speglar sig emot, kan de framträda efter sin död som gengångare. Deras öden är något som ständigt kommer tillbaka till oss och diskuteras och förklaras. De hemsöker vårt samvete.

Det faktum att de kategoriserats som skyldiga gjorde att de trycktes undan i samhällets medvetande. Till en början fick deras död inte sörjas eller synas offentligt annat än som döda kriminella. Undertrycktheten markerar denna relation av annanhet, detta uteslutande, vilket gör dem till spöken.

Giorgio Agamben tycks även han tala om gengångaren.

Den första konsekvensen av döden är att den frigör ett vagt och hotande väsen (det romarna kallade larva [...]) som liknar den avlidne och återvänder till de platser han besökte, och varken tillhör de levandes eller de dödas värld.⁶²

Den döda rubbar balansen mellan levande och död. Den hemsöker de levandes värld och påminner dem om de oförrätter den utsatts för i livet och i döden.

Under vissa förutsättningar, som när liket saknades, kunde under antiken en avbild av den döde begravas.⁶³ Om den döda inte fick en riktig begravning kunde denne alltså hemsöka människorna.

Syftet med dessa begravningsritualer är att säkerställa förvandlingen av detta oroande och ovissa väsen till en vänlig och mäktig anförvant, som tydligt tillhör de dödas värld och till vilken man kan upprätthålla rituellt definierade relationer.⁶⁴

Som en sådan larva är den döde obehaglig eftersom den inkräktar i den levande världen. De efterlevande måste genom begravning av en avbild, det Agamben kallar koloss, återupprätta den normala gränsen mellan levande och död.⁶⁵

⁶⁰ Jacques Derrida, *Marx spöket: skuldstaten, sorgearbetet och Den nya internationalen*, Daidalos, Göteborg 2003 s. 42-43. Kursivering i original.

⁶¹ Derrida, s. 11. Här håller vi oss nära Martin Hägglunds tolkning av spöket som den presenteras i förordet till den svenska utgåvan.

⁶² Agamben, s. 109.

⁶³ Agamben, s. 109.

⁶⁴ Agamben, s. 109.

⁶⁵ Agamben, s. 109.

”Dessa begravningsritualer” står för de manifestationer som hållits för pojkarna. Innan de fått upprättelse kan de enbart hemsöka samhället som gengångare. Något som alltid återkommer och spökar för vårt dåliga samvete. Kan vi istället upprätta sådana kolosser över de döda i form av manifestationer eller andra ritualiserade uttryck blir jordfästningen av den döde permanent. I det att de blir offentligt sörjbara får de politisk tyngd. De upphör att vara otydliga vålnader, utan den dödes ande blir en ”mäktig anförvant”. De hemsöker då inte längre vårt dåliga samvete som vålnader. Dock kan de ständigt återkomma till oss i derrideansk mening som gengångare. Men då inte som en varelse i limbo (för hur kan något som inte blivit uppfattat som ett liv verkligen dö?) utan som ett sörjt liv. Vilket i sin egenskap av sörjbart och som ”koloss” då blivit ett liv som faktiskt varit levtt och därigenom med politisk betydelse.

När den korrekta relationen mellan levande och död är återupprättad kan Trayvon Martin som koloss stå för något större än bara en död kriminell. Han blir då ett offer för rasismen. Offer för ett förtryckande system. På samma sätt blir Ardiwan Samir ett offer för våld någon annan utsatt honom för. Han är som oskyldig inte längre själv ansvarig för det våld som drabbat honom. Ardiwan Samir blir då manifest uttryck för ett våld som även det står för samhällssystemets misslyckande. Ansvaret förskjuts på så sätt från honom själv till det system han fötts in i som präglas av fattigdom, segregation och våld.

Den omedelbara känslan inför de två pojkarnas död gjorde dem inte möjliga att sörja. Det var inte möjligt att betrakta Samir och Martin som offer eftersom de tillhörde de kategorier som inte kan offras. De tillhörde kategorin unga-mörka-kriminella-våldsamma-män. En kategori som inte uppträder för oss som offer. Det är först när deras liv normaliseras, görs möjliga att känna igen sig i, som sörjbarheten i deras levda liv uppstår. Efter att mer information om de båda pojkarna lyfts fram (av en kanske ångerfylld mediakår) svalnar dessa affekter vilka kopplats till deras föreställda skuld. Det blir först då möjligt att visa på familjernas sorg och för samhället att visa sin avsky genom manifestationerna.

Men samhället och allmänheten sörjer dem inte så mycket i sig som de sörjer dem som exempel. De får då stå som exempel för våldet och rasismens offer. Genom den offentliga sorgen som en manifestation kan vara uttryck för, blir de politiska fenomen. Men denna politiska dimension av deras (icke)vara är något som första gången tar sig uttryck efter att de dödsdöts. De blir politiska subjekt i den meningen att de hemsöker samhällsmedvetandet och därigenom agerar politiskt som gengångare.

I livet var de aldrig politiska subjekt. I döden blir de det ofrivilligt. Från att i livet enbart ha varit det politiskas objekt, något politiken kan riktas mot med åtgärder och program, blir de i sig politik efter sin död.

6 Avslut

De två pojkarna, Ardiwan Samirs och Trayvon Martins död blev i det direkta ögonblicket osörjbara genom en pålagd skuld som gjorde dessa pojkar till kriminella. Vi har med hjälp av olika teorier försökt tänka kring vilka möjligheter till varför sorgen först uteblev, och vad detta fick för konsekvenser.

I dessa två fall blir pojkarna i det direkta ögonblicket inte sörjbara. Men detta blev de då deras skuld blev motsagd. Detta anser vi är mycket intressant då det visar en tankestruktur som gör den kriminella icke sörjbar. Pojkarna blir först sörjda när deras död inte längre blir synonymt med skuld. Men det kvarstår att den kriminella inte blir sörjd.

Men varför blev de två pojkarna definierade som skyldiga? Som redan diskuterats anser vi att George Zimmerman materialiserar det Ilmar Reepalu verbaliserar, alltså de båda pojkarna skuld. Genom de mentala gränsdragningarna har Både Zimmerman och Reepalu kategoriserat de två pojkarna som kriminella. Om Ardiwan Samir och Trayvon Martin ses som skyldiga kan man anse att deras död var självförvållad. Trayvon Martin befann sig i en rumslig avgränsning där han vistades som ett hot och som *den andre*. Ardiwan Samir tillhörde inte det vanliga Malmö. Han blir istället tolkad som den skyldiga utifrån den plats i Malmö han mördades på och ansågs tillhöra. De två pojkarna klassificeras som skyldiga beroende på vilken gränsdragning de tillhör inom staden.

Genom medvetandets gränsdragningar blir pojkarna kriminella och på det sättet blev deras liv nakna liv i form av *homo sacer*. De är sådana som "folket har anklagat för ett brott"⁶⁶. Bannlysta och brännmärkta. Dessa liv kan mördas utan juridiska konsekvenser och deras död blir inget mer meningsfullt. Det blir inget mer än bara en död. Ett ickelevande. De kan som skyldiga inte offras i det att deras död inte kan representera något mer eller något större.

De båda fallen har gemensamt att i det direkta ögonblicket inte blir sörjda och deras liv blir meningslösa. Men i efterhand blir minnet av dem, deras spöken, nästan politiska subjekt. De lever kvar i samhället som gengångare och får ett meningsfullt liv efter sin död. De båda blir, om än ofrivilligt en symbol för något som de själva inte valt, exempelvis Malmös klasskillnader eller amerikansk rasism.

Den tidslighet som finns inskriven i delstaten Floridas självförsvarslag, vilken återspeglar den logik som George Zimmerman handlar efter, visar hur detta

⁶⁶ Agamben, s. 83. fotnot 1

radikala föregripande kan få oerhörda konsekvenser. Det får Zimmerman att agera mot en potentialitet snarare än ett faktum.

Ardiwan Samir placeras i en särskild tid där han blir en del av något som liknar en mordföljetong med gangsterförtecken. Den mediala bevakningen och de uttalande som gjorts skapar en uppfattning om att alla dåden i Malmö hör ihop. När mordet på Ardiwan inordnas i denna berättelse formar det huruvida han uppfattas som bärandes på något slags skuld.

Genom att pojkarna inte blir sörjda blir deras liv meningslösa. På detta sätt blir de inte medborgarna. De är inte deltagande i samhället: de anses vara de tärande. Det blir inte de liv som vi ska skydda, de tillhör *de andra*, de som är kriminella. Likt Polyneikes är de uteslutna ur samhället och uteslutna från sörjande.

Vi tänker oss att denna tankestruktur som vill inordna människor i fattbara kategorier om skuld/oskuld får konsekvenser för hur politik tänks. Människor som kategoriseras som bärandes på en skuld eller potentiell sådan riktas politiken snarare mot än för. Det är övervakningskameror och ökad polisiär närvaro.

Det som Reepalu verbaliserar och Zimmerman materialiserar anser vi representera en och samma tankestruktur. Denna tankestruktur producerar avhumaniserande praktiker, där pojkarna definieras som skyldiga. Och därigenom har de även förlorat sitt människovärde.

7 Referensförteckning

7.1 Litteratur

Agamben, Giorgio, *Homo sacer: den suveräna makten och det nakna livet*, Daidalos, Göteborg 2010

Butler, Judith, *Antigone's Claim - kinship between life and death*, Columbia Univ. Press, New York, 2000

Butler, Judith, *Krigets ramar - när är livet sörjbart?*, Tankekraft, Stockholm, 2009

Butler, Judith, *Osäkra liv - sörjandets och våldets makt*, Tankekraft, Hägersten, 2011

Derrida, Jacques, *Marx spöken: skuldstaten, sorgearbetet och Den nya internationalen*, Daidalos, Göteborg 2003

Said, Edward W., *Orientalism*, [Ny utg.], Ordfront, Stockholm 2000, s. 63.

Shapiro, Michael J., *The time of the city: politics, philosophy and genre*, Routledge, London 2010

Vaughan-Williams, Nick, *Border politics: the limits of sovereign power*, Edinburgh University Press, Edinburgh 2009

Vaughan-Williams, Nick, "The Shooting of Jean Charles de Menezes: New Border Politics?" i *Alternatives: Global, Local, Political*, 32, 2, pp. 177-195, Political Science Complete, 2007

7.2 Elektroniska källor

- 2011 *Florida Statutes*, ch.776 §776.012 Use of force in defence of person, tillgänglig:
<http://www.flsenate.gov/Laws/Statutes/2011/Chapter0776/All>, hämtdatum: 2012-05-15.
- Aftonbladet*, "Ingen hörde dödsskotten", 2012-01-02, tillgänglig:
<http://www.aftonbladet.se/nyheter/article14154063.ab>, hämtdatum: 2012-05-15.
- Aftonbladet*, "Trayvon sköts i hjärtat på nära håll" 2012-05-18, tillgänglig:
<http://www.aftonbladet.se/nyheter/article14844551.ab>, hämtdatum: 2012-05-18.
- Aftonbladet*, "17-åringens död skakar hela USA", tillgänglig:
<http://www.aftonbladet.se/nyheter/article14572373.ab>, hämtdatum 2012-04-13
- Expressen*, "Pappa kastade sig ner i Ardiwans grav", tillgänglig:
<http://www.expressen.se/kvp/pappan-kastade-sig-ner-i-ardiwans-grav>, hämtdatum, 2012-05-17
- Nyheter24*, "Sharialagar har tagit över Malmö", 2009-02-22, tillgänglig:
<http://nyheter24.se/nyheter/inrikes/58146-sharialagar-har-tagit-over-malmo>, hämtdatum: 2012-05-09.
- Sydsvenskan*, "Jag vill inte relativisera mord", 2012-01-05, tillgänglig:
<http://www.sydsvenskan.se/malmo/rdquojag-vill-inte-relativisera-mordrdquo/>, Hämtdatum 2012-04-12.
- Sydsvenskan*, "Ny manifestation på Gustav", 2012-01-07, tillgänglig:
<http://www.sydsvenskan.se/malmo/ny-manifestation-pa-gustav/>, hämtdatum: 2012-05-16
- Sydsvenskan*, "Svårt för Malmö att slippa Chicago-stämpeln", 2011-01-26, tillgänglig:
<http://www.sydsvenskan.se/malmo/svart-for-malmo-att-slipa-chicago-stampeln/>, hämtdatum: 2012-05-09.
- SvD*, "Manifestation mot gautvåldet", 2007-10-11, tillgänglig:
http://www.svd.se/nyheter/stockholm/manifestation-mot-gatuvaldet_383510.svd, hämtdatum: 2012-05-18.
- SvD*, "Marsch för Trayvon Martin", 2012-04-01, tillgänglig:
http://www.svd.se/nyheter/utrikes/marsch-for-trayvon-martin_6968177.svd,
- SvD*, "Ministerns tio minuter på Seved", 2011-12-07, tillgänglig:
<http://www.sydsvenskan.se/malmo/ministerns-tio-minuter-pa-seved/>, hämtdatum: 2012-04-27.

7.3 Övriga

SVT, "Malmöpolisen", avsnitt 2, 2012-05-01